

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ: Українська енциклопедія, 2002. Т. 4: Н-П. 720 с. С. 710.
2. Конституція України : прийнята 28 черв. 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
3. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text
4. Висновки Української Гельсінської спілки з прав людини <https://helsinki.org.ua/> і <https://ccl.org.ua>.

Чеханюк Леся Володимирівна,
доцент кафедри конституційного
права та прав людини НАВС, кандидат
юридичних наук

ЗАХИСТ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Національні інтереси в контексті міжнародно-правової взаємодії є фундаментальною категорією, що визначає спосіб існування будь-якої держави світу. Адже національні інтереси консолідують у собі найголовніші потреби й цінності держави, що реалізуються у міжнародній сфері. Їх метою є не тільки повноцінний розвиток держави, а утвердження її як повноправного члена міжнародної спільноти шляхом приєднання до світової економічної та політичної системи, інтеграції в сферу регіональної та глобальної безпеки.

На формування національних інтересів, їх пріоритетність та законодавчу визначеність впливають міжнародно-правові, безпекові, гуманітарні, економічні, екологічні, міграційні та інші взаємовідносини, що складаються в тій чи іншій країні та за її межами. На жаль, сучасні глобалізаційні процеси супроводжувалися численними викликами та загрозами. Однак останнім часом над світом нависла нова фундаментальна небезпека – численні регіональні військові конфлікти, що спалахують у різних куточках світу і супроводжуються неконтрольованим поширенням зброї, тероризмом та екстремізмом. Все це безпосередньо впливає на безпекову та оборонну політику провідних країн світу, змушуючи їх швидко адаптуватися до нових реалій задля реалізації власних національних інтересів.

Загалом, поняття «національний інтерес» відображає міру самосвідомості, самовираження народу, характеристику суспільної єдності, політичний принцип, а також є активним фактором об'єднання етносів, концесій та громадян, що забезпечує духовну цілісність суспільства і сприяє розгортанню інтелектуального і морального потенціалу нації [11, с. 460-461]. Саме тому категорія «національний інтерес» є однією з основоположних у системі формування, планування та

реалізації зовнішньої політики сучасних держав, базовою для аналізу і розуміння міжнародної взаємодії у політиці.

Сучасне українське суспільство переживає надзвичайно складний історичний період відновлення і розбудови власної, як зазначено у Конституції України, суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави [2]. Адже наразі Україна героїчно протистоїть військовій агресії з боку російської федерації, веде активну боротьбу за власне існування. У таких складних умовах особливого значення набувають процеси, продиктовані насамперед насущними потребами нації: вироблення орієнтирів прогресивного розвитку держави, якими, як свідчить світовий досвід, стають чітко сформульовані та законодавчо закріплені національні інтереси.

І хоча Конституція та закони України проголошують, що зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визнаними принципами і нормами міжнародного права [2; 3]. Однак в умовах повномасштабного вторгнення агресора на територію України, ведення активних бойових дій, що спричиняють численні людські втрати та руйнування, ключові акценти реалізації національних інтересів України насамперед концентруються довкола збереження власної державності, а також реалізуються у таких специфічних сферах суспільного життя, як забезпечення безпеки для населення, відновлення територіальної цілісності в межах загально визнаного державного кордону, зміцнення національного суверенітету тощо. При цьому, поза увагою не мають залишатися питання щодо створення сприятливих умов для реалізації таких національних інтересів, як економічне процвітання, консолідація та розвиток української нації, її історичної свідомості, традицій і культури.

Таким чином, збройна агресія росії проти України вкотре підтвердила аксіому, що виникнення та ствердження України як незалежної суверенної держави пов'язане насамперед із забезпеченням її власної воєнної безпеки. Саме тому у Законі України «Про національну безпеку України» зазначено, що фундаментальними національними інтересами України є:

- 1) державний суверенітет і територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, недопущення втручання у внутрішні справи України;
- 2) сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення;
- 3) інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами [4].

Крім того, Конституцією України закріплено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека – найвища соціальна цінність в Україні [2]. Враховуючи вказані конституційні дефініції, ми виходимо з того, що основоположними національними інтересами для України на сучасному етапі є

також забезпечення прав і свобод людини, зміцнення національної єдності, формування громадянського суспільства, розвиток демократії, вирішення соціально-економічних проблем.

При цьому справедливо буде відмітити, що основним базовим національно-державним інтересом для України у сфері зовнішньої політики залишається її стратегічний курс на європейську та євроатлантичну інтеграцію, геополітичним пріоритетом і стратегічним завданням при реалізації якого залишається виживання, підвищення життєспроможності та зміцнення України як вільної, суверенної, незалежної держави сучасного світу, збереження національних цінностей, захисту економічного та політичного суверенітету, власної соціально-культурної ідентичності, перетворення з об'єкта геополітичних відносин на повноцінного суб'єкта, здатного самостійно визначати свої цілі, завдання та напрям розвитку.

Отже, національні інтереси – це сукупність офіційно виражених потреб і цінностей України, реалізація і захист яких забезпечує сталий розвиток особистості, суспільства і держави. Чітке усвідомлення, законодавче закріплення та офіційне визнання національних інтересів сприятимуть відновленню незалежності, державного суверенітету, територіальної цілісності, забезпечать економічне процвітання, убезпечать від різних небезпек, викликів, ризиків, загроз і катаклізмів. При цьому пріоритетність національних інтересів України та способи їх реалізації завжди обумовлюються конкретними життєвими обставинами, що складаються як в середині країни, так і за її межами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Копанчук О. Є.* Механізм формування та реалізації національних інтересів України. *Вісник національного університету цивільного захисту. Серія «Державне управління».* 2018. С 459-465.
2. Конституція України: закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України, 1996, № 30, ст.141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
3. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: закон України. *Відомості Верховної Ради України.* 2010. № 40. ст. 527.
4. Про національну безпеку України: закон України. *Відомості Верховної Ради України.* 2018. № 31. ст. 241.
5. Медвідь Ф. Національна безпека і національні інтереси України в глобальному світі. *Вісник Львівського університету. Серія історична.* 2017. Спецвипуск. С. 781-789.